

TRILLENDE LUCHT

Over kerk en muziek (1)

De kop boven dit stukje lijkt vreemd. Trillende lucht? Wat heeft die met muziek te maken? En wat met de kerk?

Eigenlijk alles, want muziek is in wezen niet anders dan lucht om ons heen, die in trilling wordt gebracht.

Door te blazen op een pijp bijvoorbeeld, een fluit. Of door te slaan op een gespannen vel, een trommel. Je kan lucht ook laten trillen door op een snaar te strijken, denk aan een viool. Of met een stemvork. Of door onze eigen stem!

Op al die manieren brengen we luchtmoleculen in beweging, die geluidsgolven veroorzaken, die ons trommelvlies en onze hersenen bereiken. Muziek is in wezen niet anders dan het veroorzaken van die golven met onze muziekinstrumenten. We versterken ze door de houten klankkast van orgel of viool, de metalen beker van trompet of tuba of de ketel van trommel of pauk.

Vaak laten we de lucht trillen 'op commando' van een componist, die op papier heeft gezet wat we moeten spelen. Of we veroorzaken muzikale geluidsgolven 'uit de losse pols', bijvoorbeeld wanneer een muzikant improviseert.

Lang niet alle trillende lucht is natuurlijk muziek. De afgelopen duizenden jaren heeft de mensheid allerlei combinaties van geluidsgolven bedacht, die iets met ons gevoel doen. Die hebben we gedefinieerd als muziek. Hoe die emotie trouwens ontstaat weten we nog steeds niet precies.

In ieder geval is het 'onbedoelde' geluid van Lijn 7, of van de boor van de burens, van de vaatwasmachine, onze gesprekken, de wind in de bomen en zo voort, geen muziek.

Wat heeft dit met de kerk te maken?

Ook alles, want in de kerk neemt van meet af aan muziek een belangrijke plaats in.

Eerst vocale muziek, want de menselijke stem is natuurlijk de trillingsbron bij uitstek, en dus een muziekinstrument! Kerkzang - solistisch of met een groep (koor) - is er bijna altijd geweest.

Later kwamen er *andere* instrumenten bij, waaronder het orgel.

Dat laatste is in wezen niks anders dan een grote bak gevuld met wind, waarop allerlei fluiten (pijpen) staan. De bespeler, de organist bepaalt telkens in welke pijp hij de lucht aan het trillen (dus klinken) brengt, door toetsen van een klavier in te drukken.

Alle muziek is ontstaan door onze ontdekking dat we met trillende lucht, geluid, onze emotie konden weergeven en aanspreken.

Sindsdien hebben we duizenden muziekinstrumenten ontwikkeld.

We schreven miljarden muziekstukken, waarvan talloze voor gebruik in de kerk, of wat breder: voor religieuze toepassingen.

Met dit stukje start ik een serie afleveringen voor 'Contact' over die kerkmuziek.

Daarin hoop ik u wat meer te vertellen over de plek van de muziek in de kerk in de loop der eeuwen, maar ook nu en morgen.

Over onze psalmen en gezangen. Over koormuziek, orgels en zo voort.

Over trends, 'wat er speelt'.

In onze eigen, Lutherse kerk, waar we veel aan muziek doen, maar ook daarbuiten.

Ik wilde even beginnen, waar alle muziek begint: bij de trillingen. Maar weest u gerust.

In de toekomst zal ik het hier niet meer hebben over dit soort technische aspecten, maar over onze kerkmuziek zelf en zo'n beetje alles wat daarmee samenhangt.

Niet met de pretentie u een compleet beeld te geven, maar telkens met een stukje, dat u als kerkganger misschien met andere oren laat luisteren, of zingen.

Volgende keer: **'Van Stille Start tot Gregoriaans'**

Andries Ponsteen